

PROJEKTOVÝ WORKSHOP

Kde: Havraníky, NP Podyjí

Kdy: 9. 9. 2021

Čas: 10:00 – 16:00

Projektový workshop

**pro zemědělce,
pracovníky ochrany
přírody, vědecké
pracovníky z univerzit
a výzkumných
institucí**

**Prezentace výsledků
s experimentální
orbou a sečením
(přednosti a možná
rizika)**

**Exkurze na výzkumné
plochy v NP Podyjí**

**Diskuze nad možným
uplatněním v praxi**

POŘADATELÉ:

**T A
Č R** Program **Epsilon**

Projekt TH04030244: Zvýšení biodiverzity a podpora ekosystémových služeb v zemědělské krajině pomocí alternativních způsobů hospodaření na loukách a pastvinách je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu Epsilon.

PROGRAM

Začátek: Havraníky č.13, objekt NP Podyjí u kostela v obci, bývalá škola

9:30-10:00 příjezd

10:00-11:00 zahájení workshopu, cíle projektu a první výsledky, plán exkurzí

11:30-16:00 exkurze na lokality (*počet navštívených lokalit se může lišit dle aktuální časové náročnosti*)

- Mašovická střelnice
- Čížov parkoviště (točna)
- Fládnitzká chata
- Daníž

16:00 společné ukončení v Havraníkách

Cílem je najít vhodné postupy pro zakládání a vedení úhorů tak, aby byla maximalizována pozitiva a zároveň eliminována rizika, která jsou s úhory spojená.

Experimentální výzkum úhorového hospodaření v Národním parku Podyjí probíhá již přes 10 let. Od roku 2019 až do roku 2022 se můžeme díky finanční podpoře TA ČR Programu Epsilon plně věnovat problematice úhorů v zemědělské krajině. Na každé z 12 experimentálních ploch se sledují 3 varianty pokusu o velikosti 0,05-0,1 ha. Jedná se o **jednoletý úhor**, pozemek, který se každoročně v časně jarním období rozoře, **víceletý úhor** je varianta, kde se orba provádí v několikaletých intervalech (poslední byla v r. 2019) a **kontrolní varianta**, kterou představuje pozemek bez zásahu. Je obhospodařovaný jako trvalý travní porost.

PROČ ÚHORY V NP PODYJÍ?

Území NP Podyjí bylo do poloviny 20. stol. téměř odlesněnou krajinou, s četnými mlýny na řece Dyji, obhospodařovanými poli a loukami na úživnějších pozemcích a pastvinami a vinicemi na sušších svazích. Toto území se však po roce 1948 začalo výrazně měnit v důsledku zřízení hraničního pásma. Přítomnost vojsk Pohraniční stráže a existence drátěných zátarasů (od roku 1951 až do roku 1989) neúmyslně přispěly k rozvoji ekosystémů a přirozenému prostředí pro zvířata i rostliny. Větší část zemědělských pozemků se tak změnila v „divočinu“.

Kravi hora, huseníček rolní (Arabidopsis thaliana) a hluchavka objímavá (Lamium amplexicaule), jedny z prvních kvetoucích rostlin úhorů. Foto M. Jiroušek

Pro náš experiment bylo důležité zvolit lokality kontrastní z hlediska přírodních podmínek i celkového umístění v krajině. Řešená problematika probíhá v údolí, v nivě řeky, na pozemku uzavřeném lesem, pozemku v komplexu suchých trávníků a vřesovišť daleko od zástavby (Fládnitzká chata), pozemku na okraji obce (Čížov-parkoviště), pozemku hraničícím s ornou půdou nebo vinohradem (Daníž) či opuštěnou vojenskou střelnicí (Mašovice).

PROMĚNA VEGETACE NA EXPERIMENTÁLNÍCH PLOCHÁCH

Hnanice – u potoka Daníž, pohled na TTP vlevo, víceletý úhor uprostřed a nově rozoranou část vpravo. Foto T. Vymyslický

V roce, kdy je experimentální plocha rozorána, se postupně vytváří vegetace složená převážně z polních plevelů a dalších jednoletých synantropních rostlin (merlík bílý, bér sivý, hořčice rolní, silenka noční, drchnička modrá). Druhové složení se lokalita od lokality liší. Je to dáno různými půdními a vlhkostními podmínkami.

Drchnička modrá, drobný plevel polí a úhorů patří mezi ohrožené druhy české květeny. Foto: M. Jiroušek

Na tříletém úhoru byla zaznamenána vyšší přítomnost druhů dvouletých a vytrvalých. I tam se dominanty lišily mezi pozemky. Nejčastěji se vyskytoval pelyněk černobýl, bodlák obecný, mrkev obecná, mochna stříbrná, třezalka tečkovaná, jitrocel kopinatý a jiné).

Význam úhorů je nejlépe docenitelný v otevřené krajině, kde zvláště starší stadia se stromy a keři působí jako stabilizační prvek.

Perleťovec stříbropásek je charakteristickým motýlem kvetoucích úhorů. Foto: M. Jiroušek

Z ochrannářského hlediska jsou úhory zajímavé vysokou biodiverzitou, jakožto i výskytem ochrannářsky zajímavých druhů (např. divizna jižní rakouská, silenka noční, hvozdíček prorostlý, zdravínek jarní, podražec křovištní). Můžeme tedy říci, že úhory mají refugiální funkci a zároveň slouží jako úkryt pro mnoho živočišných druhů. Již předběžné výsledky studia úhorů poukazují na vhodnější a méně vhodná stanoviště, co do lokálních přírodních podmínek, polohy apod. Z hlediska biodiverzity se jeví jako vhodnější víceleté úhory, které v sobě kombinují vegetaci jednoletých plevelů i vytrvalých rostlin včetně trav. Neméně důležitá je i přítomnost dvouděložných bylin sloužících jako zdroj potravy pro hmyz i obratlovce.

Pozitivní *ekonomický přínos* úhorů vzniká kombinací filtrační funkce (přínosné v oblastech s intenzivním průmyslem), funkce refugiální, f. ochrany půd (před vodní a větrnou erozí), hydrologické f. (obzvlášť staré úhory zpomalují průtok vody v krajině a zvyšují její retenční kapacitu) a estetické funkce.

PROTIEROZNÍ OCHRANA

Problematika vodní eroze je významná především na svažitéch pozemcích. Rostliny svým kořenovým systémem zvyšují soudržnost půdních agregátů a odvádějí vodu do spodních vrstev půdního profilu. Úhory s vegetačním pokryvem (tzv. zelené úhory) tak mají v protierozi ochraně půdy důležitou roli. Jedná se především o úhory, u kterých je porost zapojen (tj. dvou- a víceleté úhory).

Mapa exkurze:

Bod 1: start v obci Havraníky č.13 – terénní stanice Správy NP Podyjí v obci u kostela sv. Linharta (souřadnice: 48.8117556N, 16.0084628E)

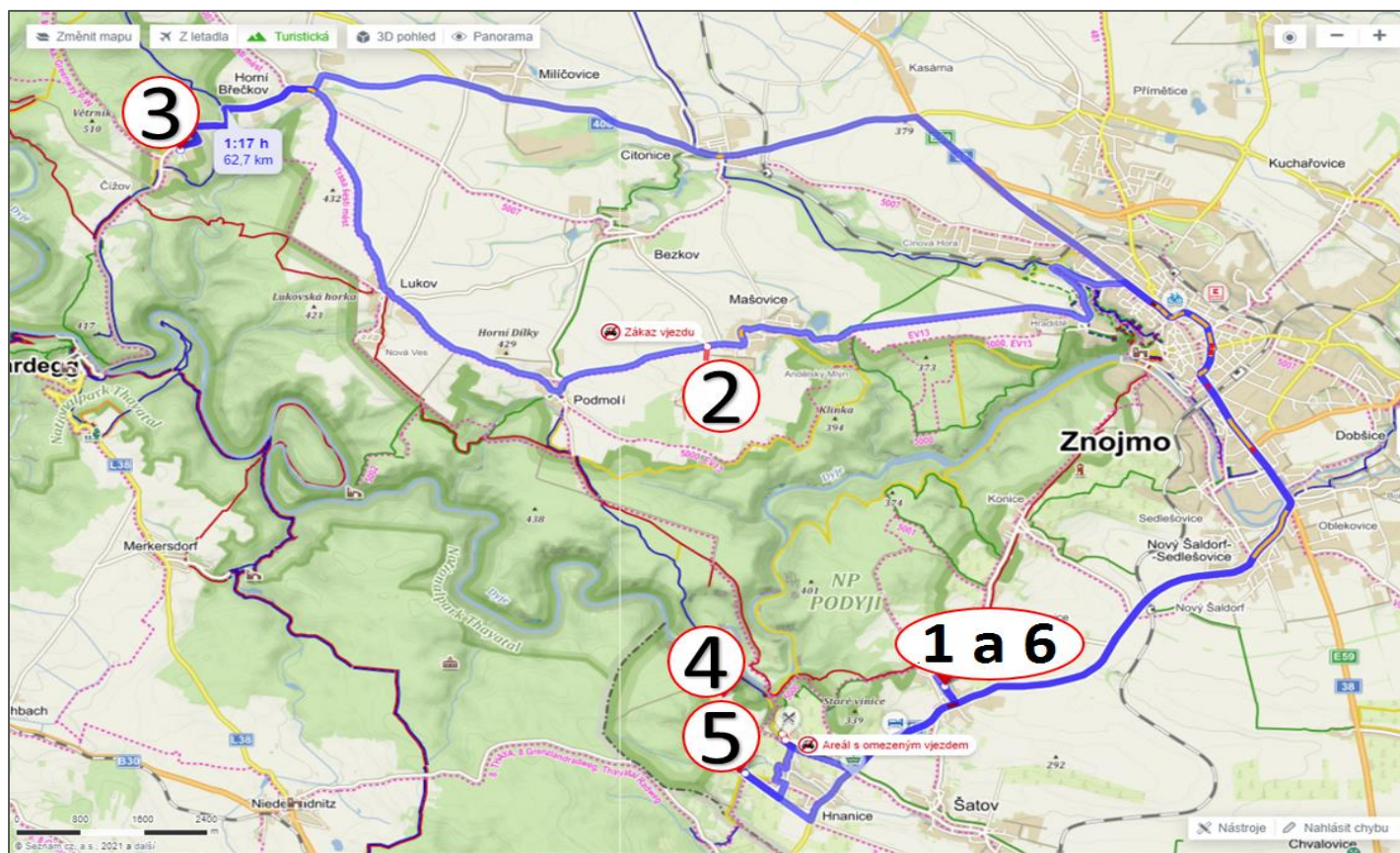
Bod 2: Mašovická střelnice (souřadnice: 48.8488056N, 15.9680833E)

Bod 3: Parkoviště Čížov (souřadnice: 48.8819578N, 15.8761078E)

Bod 4: Hnanice – Fládnitzká chata (souřadnice: 48.8100558N, 15,9699717E)

Bod 5: Hnanice – Nad Danížem (souřadnice: 48,8001947N, 1539727506E)

Bod 6: cíl v obci Havraníky č.13 – terénní stanice Správy NP Podyjí v obci u kostela sv. Linharta (souřadnice: 48.8117556N, 16.0084628E)

KONTAKTY:

Mgr. Tomáš Vymyslický, Ph.D.: 732 708 614 (Zemědělský výzkum, spol. s r.o. Troubsko, Oddělení genetických zdrojů)

Mgr. Martin Jiroušek, Ph.D.: 728 778 232 (Mendelova univerzita v Brně, Agronomická fakulta)

Mgr. Martina Fabšičová: 605 761 077 (Botanický ústav AV ČR, v.v.i., Brno, Oddělení vegetační ekologie)

Mgr. Lenka Reiterová: 739 467 174 (Správa NP Podyjí ve Znojmě, Odbor ochrany přírody a krajiny)